

Utenlandske statsborgere og kommunestyrevalget 1991 (II):

Mest informasjon gjennom personlig kontakt

Utenlandske statsborgere som er bosatt i Norge, bruker oftest personlige nettverk og norske medier for å orientere seg om norske forhold. Ikke-vestlige borgere bruker i større grad innvandrermidier enn andre. De fleste innvandrerne vet at de har rett til å stemme ved lokalvalg, men manglende anledning, kunnskap og interesse gjør at mange ikke bruker stemmeretten.

Trine Dale

Tilgjengelig og god informasjon om ulike sider ved et samfunn er ofte en forutsetning for at innvandrere skal bli integrert i det samme samfunnet. For at informasjonen skal nå fram, er det viktig for mottakerlandet å kjenne de ulike innvandrergruppenes informasjons- og medievaner. Viktige problemstillinger er bl.a. hvilke kanaler innvandrerne bruker for å informere seg, om de bruker andre medier og kanaler enn nordmenn og om det er store forskjeller mellom ulike innvandrergupper. Dette feltet er imidlertid lite belyst her i landet. I valgundersøkelsen blant utenlandske statsborgere i 1991 (se Fayes artikkel), spurte vi blant annet om hvor man hadde fått informasjon om stemmeretten. Svarene på slike spørsmål gjenspeiler som regel personenes bruk av informasjonskanaler generelt. Siden massemediene er viktige informasjonskanaler i vårt samfunn, vil bruk av slike kanaler ofte også gi indikasjoner på befolkningens generelle mediebruk.

Offentlig satsing på innvanderinformasjon foran valgene

Ved lokalvalgene i 1983 og 1987 hadde Innvanderseksjonen ved Kommunal- og arbeidsdepartementet ansvar for valginformasjonen til utenlandske statsborgere. I 1991 ble ansvaret overlatt til Utlendingsdirektoratet (UDI). Det følgende vil omhandle informasjonssatsingen i 1991.

Målet for informasjonsopplegget i 1991 var å spre informasjonsmaterieill via innvandrerbefolkningens sosiale nettverk, og å oppmuntre til va-

rierte valgaktiviteter (f.eks lokale valg møter og prøvevalg) for å oppnå økt valgdeltaking. Man håpet også å skape økt interesse for og større kunnskap om lokale politiske spørsmål. Det ble utarbeidet flere typer informasjonsmaterieill som inneholdt informasjon om at det var lokalvalg, at også utlendinger har stemmerett, hvordan man avgir gyldig stemme og hva slags saker valget gjaldt.

UDI valgte å bruke flere kanaler for å spre informasjon etter en nettverksmodell, blant annet på grunn av lite kjennskap til den utenlandske befolkningens bruk av informasjonskanaler (se ramme). Ikke-vestlige velgere ble prioritert i informasjonsarbeidet av flere grunner, deriblant lavere valgdeltaking i de to foregående valg og en antakelse om at mange kom fra land uten særlig demokratiske tradisjoner. Man antok dessuten at mange vestlige velgere ville få informasjon gjennom vanlige norske informasjonskanaler og at de ville bli fanget opp av de kanalene som ble brukt for å spre informasjon til resten av den utenlandske befolkningen (Johansen 1993).

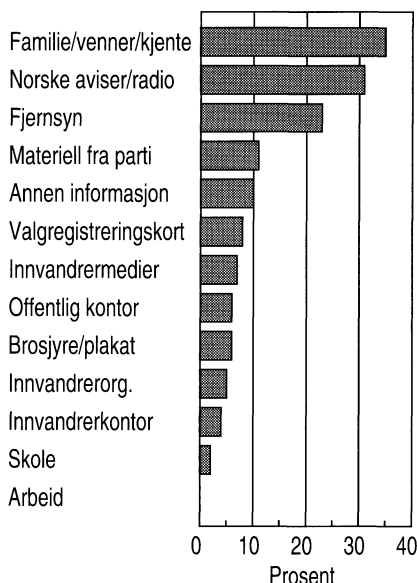
Få som ikke visste at de hadde stemmerett

Av de som deltok i undersøkelsen var det bare vel 7 prosent som ikke visste at de hadde rett til å stemme ved valget. Blant de som ikke stemte, var andelen noe høyere; 16 prosent. Dette betyr at man har nådd fram med informasjon om stemmeretten til de fleste. Andelene som ikke visste om stemmeretten var størst blant nord-

Ulike informasjonskanaler for utenlandske statsborgere

Flyktningekonsulenter/innvandrerkontorer, internasjonale kultursentre, innvandrerådene, innvandrermedia, trossamfunn, helsestasjoner, innvandrerorganisasjoner, IFF-kurs, voksenopplæring for fremmedspråklige, innvandrerbutikker, politiske partier, bibliotek, NOAS, Antirasistisk senter, valgstyrever og Kontaktutvalget mellom norske myndigheter og innvandrerorganisasjoner. (Johansen 1993)

Figur 1: Kilder for informasjon om stemmerett. Prosent

Kilde: Valgundersøkelsen blant utenlandske statsborgere 1991

amerikanere, jugoslaver, kinesere og marokkanere og minst blant nordiske borgere.

Personlige nettverk viktig for informasjon

Mer enn hver tredje utenlandske statsborger fikk informasjon om stemmeretten og valget gjennom familie, venner eller kjente (35 prosent). Dette indikerer at satsingen på en nettverksmodell var vellykket fra UDIs side. Forskjellen var ikke stor mellom vestlige og ikke-vestlige borgere. Tatt i betraktning UDIs satsing på å nå innvandrere fra ikke-vestlige land, er dette overraskende. Vi vet på den annen side at de fleste av innvandrerne fra vestlige land er relativt godt integrert i samfunnet. Mange av dem er dessuten gift med nordmenn.

Kvinner fikk i større grad enn menn informasjon gjennom personlige nettverk, nesten uavhengig av nasionali-

tet. Dette er ikke overraskende, i og med at kvinner tradisjonelt har større sosiale kontaktflater og pleier sine sosiale nettverk i større grad enn menn. Dermed har de sannsynligvis også bedre tilgang til informasjon som spres på denne måten.

Personer som kom til Norge før 1970, oppgir i mindre grad enn de som kom senere nære, personlige relasjoner som kilde for informasjon. Dette kan ha sammenheng med at de som kom så tidlig er bedre integrert i samfunnet: De behersker språket og kjenner samfunnsforholdene bedre enn personer som innvandret senere. De er dermed ikke lenger så avhengige av personlige nettverk for å få informasjon.

Utlendinger bruker i stor grad norske medier

Hvis vi ser bort fra de personlige nettverkene, fikk de fleste informasjon om stemmeretten og valget gjennom norske aviser og radio (31 prosent) og fjernsyn (23 prosent). Spesielt gjaldt dette de som innvandret før 1970. Til sammenlikning var det bare 7 prosent som fikk informasjon gjennom innvandrermedier. Denne kilden ble, sammen med spesielt tilrettelagte informasjonstiltak, i størst grad oppgitt av personer som har bodd i landet relativt kort tid. Resultatet kan virke overraskende utfra hvilke informasjonskanaler det ble satset på, da UDI ikke hadde eget opplegg for informasjon i fjernsynet eller i norsk radio og norske aviser. Disse mediene hadde likevel mye stoff om valget.

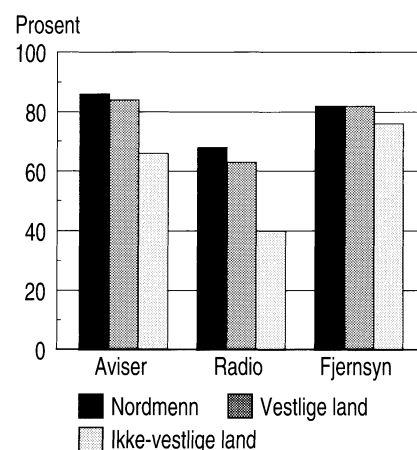
Aktiv og passiv informasjons-søking

Når folk aktivt skal søke informasjon om noe, avhenger måten man gjør dette på av hva man ønsker informasjon om. Selv om fjernsyn er den informasjonskanalen som oftest angis av nordmenn, vil valg av medium - eller kanal - variere etter hva man

søker informasjon om. Det er f.eks mest vanlig å bruke aviser som hovedkilde for informasjon om lokalsamfunnet, fjernsyn og aviser som informasjonskilder om det norske samfunnet og fjernsyn som hovedkilde for informasjon om utlandet (Mediebruksundersøkelsen 1992 i St.meld. nr. 32). Vi kan tenke oss en liknende fordeling for innvandrere: De bruker kanskje norske medier og personlige nettverk for å orientere seg om Norge og norske forhold, mens innvandrermedier og utenlandske medier brukes for å orientere seg om hva som skjer i hjemlandet.

Når man får informasjon om saker uten at man aktivt søker slik informasjon, er det ofte mediebruken og det sosiale kontaktnettet som bestemmer hva man får informasjon om - ikke temaet som bestemmer valg av kanal. I valgammenheng er det sannsynligvis en kombinasjon av aktiv søking og passiv mottaking som gjelder, bl.a. avhengig av hvor interessert man er. Når personlige kontaktnett, norske aviser og radio og fjernsynet skiller

Figur 2: Bruk av aviser, radio og fjernsyn en gjennomsnittsdag blant nordmenn og innvandrere fra vestlige og ikke-vestlige land. Alder 9-79 år. Prosent

Kilde: SSBs Kultur- og mediebruksundersøkelse 1994

seg så klart ut som de tre hyppigst angitte informasjonskildene, tyder altså det på at mange utlendinger bruker disse kanalene for å holde seg informert om norske forhold. Det betyr at man kanskje i større grad enn antatt, kan nå fram med informasjon til innvandrerbefolkningen gjennom de etablerte norske mediene, selv om utlendinger, spesielt fra ikke-vestlige land, bruker disse mediene i mindre grad enn nordmenn. Figur 2 viser fordelingen i bruk av aviser, radio og fjernsyn mellom nordmenn, vestlige innvandrere og ikke-vestlige innvandrere¹.

Innvandrermedier brukes mest av asiater

Innvandrerne er en svært heterogen gruppe når det gjelder bruk av informasjonskanaler. Selv om noen medier skiller seg klart ut, er det til dels store skiller - spesielt mellom vestlige og ikke-vestlige borgere. En klart større andel av de som kommer fra ikke-vestlige land enn fra vestlige, oppgir å ha fått informasjon fra innvandrermedier, innvandrerorganisasjoner, Utlendingsdirektoratets valg-brosjyre/plakat, valgmateriell fra partier og innvandrerkontor. Spesielt gjelder dette personer fra Pakistan, Tyrkia, India, Sri Lanka, Vietnam og Chile. Det er altså asiater som i størst grad bruker denne typen informasjonskilder. Andelen som har fått informasjon gjennom innvandrermedia og Utlendingsdirektoratets valg-brosjyre/plakat, er størst blant pakistanere (henholdsvis 32 og 22 prosent). De har også fått informasjon fra kommunens innvandrerkontorer eller flyktningekonsulent i større grad enn andre. Tyrkere og vietnamesere oppgir oftere enn andre valgmateriell fra partier som kilde.

Spanjolene skiller seg klarest ut av alle nasjonalitetene, ved at de i langt mindre grad enn andre oppgir at de har fått informasjon gjennom fjern-

Tabell 1: Kilder for informasjon om stemmeretten, etter nasjonalitetsgruppe. Prosent

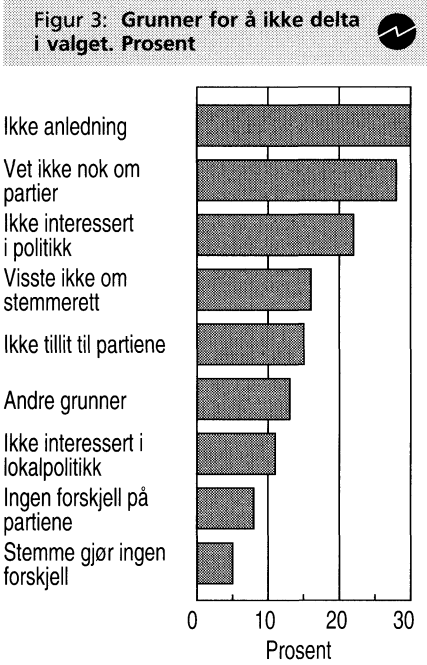
	Norden	Europa	Nord- Amerika/ Oseania	Øst- Asia	Vest- Asia	Afrika/ Sør- Amerika
Fjernsyn	19	21	16	25	35	22
Norske aviser/radio	30	34	30	29	33	23
Innvandrermedier	1	3	1	13	21	11
Familie/venner/kjente	30	40	35	35	36	39
Innvandrerorg.	0	1	1	9	14	8
Brosjyre/plakat	1	3	1	13	15	12
Materiell fra parti	10	8	5	17	16	12
Innvandrerkontor	1	2	1	9	13	7
Offentlig kontor	7	7	4	5	6	6
Valgregistreringskort	10	11	8	5	5	8
Skole	3	2	1	2	2	2

Kilde: Valgundersøkelsen blant utenlandske statsborgere 1991

syn og norske aviser og radio. Bare en av ti oppgir disse mediene som kilder. Derimot har de i størst grad av samtlige fått vite om stemmeretten av familie, venner eller kjente (55 prosent).

Manglende informasjon en av flere årsaker til lav valgdeltaking

Til tross for at de aller fleste var klar over at de hadde stemmerett, gikk valgdeltakingen ned med 7 prosentpoeng fra 1983 til 1991 (se Fayes artikkel). Tilbakegangen kan skyldes flere faktorer - f.eks. liten interesse, manglende fellesskapsfølelse med samfunnet rundt og krysspess fordi hjemlandets vurderinger og verdier er annerledes enn de norske (Hamar 1979). Den lave valgdeltakingen kan dessuten ha sammenheng med lavt informasjonsnivå. Mange oppgav manglende kjennskap til hva partiene står for som grunn til ikke å stemme. Manglende interesse var nok likevel den viktigste årsaken: Over halvparten av de som ikke stemte, oppgav at de ikke hadde anledning² - eller at de generelt ikke var interessert i politikk. Spesielt personer fra Sri Lanka og Pakistan begrunnet sitt fravær under valget med mangel på interesse.

Kilde: Valgundersøkelsen blant utenlandske statsborgere 1991

Nytter det med informasjon?
Når de fleste innvandrerne visste at de hadde stemmerett, viser det at i alle fall deler av informasjonen har nådd fram til målgruppen. I og med at valgdeltakingen gikk ned og mang-

lende interesse var den viktigste grunnen for å ikke stemme, kan det likevel være nærliggende å si at informasjonssatsingen på enkelte områder var mindre vellykket. Vi vet imidlertid ikke sikkert hvor mange som egentlig fikk informasjon gjennom de spesielle tiltakene som ble satt i verk. Også informasjon som sprer seg i sosiale nettverk har sin opprinnelse et eller annet sted. Vi vet heller ikke hvordan resultatene ville vært uten den satsingen som ble gjort. Kanskje ville valgdeltakingen vært enda lavere.

Det er ikke tvil om at nyttig og god informasjon er viktig når mennesker skal integreres i et nytt land. Spesielt er dette viktig dersom man ønsker at innvandrerne skal delta aktivt i samfunnet. Man må imidlertid være sikker på at informasjonen når fram til målgruppen og at budskapet er tilpasset målgruppens behov. I og med at så mange innvandrere synes å bruke norske medier som informasjonskanaler, er det sannsynlig at flere enn tidligere antatt kan nås gjennom disse kanalene. Det innebærer at man kanskje kan satse på spesielle innvandrermidier i noe mindre grad enn tidligere. Det ene utelukker imidlertid ikke det andre. Selv om det er grunn til å anta at mange av de innvandrerne som bruker innvandrermidier som informasjonskilde om norske forhold, også bruker norske medier, risikerer man å miste de med dårligst norskkunnskaper og de som er dårligst integrert i samfunnet dersom man kun informerer gjennom norske medier.

1. Andelen utenlandske statsborgere i utvalget er liten, slik at det knytter seg en del usikkerhet til tallene. Fordelingen mellom de ulike grupperingene er imidlertid så entydig at vi likevel finner det forsvarlig å presentere resultatene.

2. Ikke anledning tolkes her som manglende interesse.

Mer om dette i:

Dale, Trine og Arne Faye: *Utenlandske statsborgere og Kommunestyre- og Fylkestingsvalget 1991*. Rapporter 94/15.

Litteratur

Hammar, Tomas: *Det första invandrarvalet*, Stockholm 1979.

Johansen, Carolina Maira: *Valget 1991*. Evaluering av informasjonsopplegg for utenlandske statsborgere i Norge gjennomført av Utlendingsdirektoratet. Oslo 1993.

Stortingsmelding nr. 32: *Media i tida*. 1992-93.

Trine Dale er planlegger i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for intervjuundersøkelser.